

دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی موسسات اعتباری

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای بند ۸ از ماده ۱۴ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب تیر ماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن)، بند الف از ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی (مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸۶ مجلس شورای اسلامی)، فصل دوم آیین نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۴۳۱۸۲/ت/۱۸۱۴۳۴ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱۴ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن، آیین نامه مستند سازی جریان وجوه در کشور موضوع تصویب نامه شماره ۲۱۱۸۱۵/ت/۳۹۳۹۵ ه مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶ هیات وزیران و نیز مدیریت انواع ریسک های بانکی به ویژه ریسک های عملیاتی، شهرت و تطبیق؛ «دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی موسسات اعتباری» به شرح زیر ابلاغ می شود:

تعاریف

- ماده ۱ - در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:
- ۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛
 - ۲-۱- قانون: قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۲؛
 - ۳-۱- آیین نامه: آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۴۳۱۸۲/ت/۱۸۱۴۳۴ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱۴ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

۴-۱- موسسات اعتباری: بانک‌ها (اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، موسسات اعتباری غیر بانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، شرکت‌های لیزینگ، شرکت‌های سرمایه‌پذیر و سایر اشخاص حقوقی که به امر واسطه‌گری وجوه اقدام می‌نمایند.

تبصره: موسسات اعتباری فوق شامل شعب و نمایندگی‌های مستقر در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شوند.

۵-۱- مدیریت ارشد: اعضاء هیات عامل/مدیر عامل و آن گروه از مدیران اجرایی و کارکنان ارشد موسسات اعتباری که مستقیماً زیر نظر هر یک از اعضاء هیات عامل / مدیر عامل قرار داشته، مسئولیت اجرای استراتژی‌ها و سیاست‌های مصوب هیات مدیره/هیات امانا یا هیات عامل را حسب مورد بر عهده دارند.

۶-۱- ریسک عملیاتی: احتمال بروز زیان ناشی از نامناسب بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها، افراد و سیستم‌های داخلی یا ناشی از رویدادهای خارج از موسسه اعتباری از جمله وقفه‌های عملیاتی، جرایم مشتریان، محصولات و عملکرد کاری، عملکرد استخدای و ایمنی محیط کار.

۷-۱- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان در اثر از دست دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضعیت نامطلوب مالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست دادن اعتماد عمومی.

۸-۱- تطبیق: سازگاری فعالیت موسسه اعتباری با قوانین، مقررات و استانداردهای ناظر بر فعالیت‌های آن موسسه است.

۹-۱- ریسک تطبیق: احتمال شمول جریمه، مجازات‌های قانونی، تنبیهات نظارتی، مواجهه با زیان‌های حایز اهمیت و یا آسیب وارد شدن به حسن شهرت موسسات اعتباری، به دلیل عدم رعایت قوانین، مقررات و استانداردها است.

۱۰-۱- مشتری (ارباب رجوع):

○ شخص حقیقی یا حقوقی که در موسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او

یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛

○ هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل موسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه موسسه اعتباری شود.

مشتری به دو نوع مشتری گذری و دائمی - به شرح زیر - تقسیم می شود.

۱-۱۰-۱ - مشتری گذری: مشتری است که به منظور دریافت خدمات غیرپایه به موسسه اعتباری مراجعه کرده و ارائه خدمت به وی مستلزم تشکیل پرونده نمی‌باشد. ارتباط مشتری گذری با موسسه اعتباری فاقد ویژگی "استمرار" است. متقاضیان وصول وجه چک، حواله وجه و پرداخت قبوض از جمله مصادیق مشتریان گذری می‌باشند.

۱-۱۰-۲ - مشتری دائمی: مشتری است که ارتباط وی با موسسه اعتباری، واجد ویژگی مهم استمرار است و به دلیل نوع و ماهیت خدمات موردنیاز، تشکیل پرونده جهت درج اطلاعات هویتی و دیگر اطلاعات مورد نیاز برای وی ضرورت دارد.

۱-۱۱-۱ - شناسایی مشتری: شناخت و تایید هویت مشتری با استفاده از منابع اطلاعاتی، مستندات و داده‌های مستقل، معتبر و قابل اتکا. شناسایی مشتری به دو گروه از اقدامات شامل «شناسایی اولیه» و «شناسایی کامل» تقسیم می شود:

۱-۱۱-۱ - شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مدارک شناسایی و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصات اصیل.

۱-۱۱-۲ - شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارائه خدمات پایه به شرح مذکور در این دستورالعمل.

۱-۱۲ - خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط موسسه اعتباری به مشتری ارائه می شود، اطلاق می گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو نوع «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» - به شرح زیر - تقسیم می شود.

۱-۱۲-۱- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می شود که ارایه آن ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با موسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط موسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- حواله وجوه؛
 - انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛
 - خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛
 - صدور انواع چک های بانکی و چک های بین بانکی (چک رمزار) و پرداخت چک؛
- ۱-۱۲-۲- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط موسسات اعتباری می باشد و ارایه آن به مشتری موجب می شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به موسسه اعتباری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می باشد:

- افتتاح انواع حساب های بانکی؛
- اعطای تسهیلات و عملیات لیزینگ؛
- عملیات اعتبارات اسنادی؛
- صدور انواع ضمانتنامه های بانکی و ظهر نویسی؛
- خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهر نویسی آن ها؛
- اجاره صندوق امانات؛
- صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.

۱-۱۳- شناسه ملی: شماره منحصر به فردی که بر اساس تصویب نامه شماره ۱۶۱۶۹/ت/۳۹۲۷۱ هـ مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ به تمامی اشخاص حقوقی اختصاص می یابد.

۱-۱۴- مشاغل غیر مالی: اشخاصی که معاملات زیادی را به صورت نقدی انجام داده و از نظر پولشویی در معرض خطر قرار دارند. موارد ذیل از جمله مشاغل غیر مالی هستند:

○ پیش فروش کنندگان مسکن یا خودرو؛

○ طلافروشان؛

○ فروشندگان خودرو؛

○ فروشندگان فرش‌های گران قیمت؛

○ فروشندگان عتیقه و محصولات فرهنگی گران قیمت.

۱-۱۵- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز و مستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه و تحلیل و

ارجاع گزارشهای معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به عهده دارد(به شرح مذکور در

ماده ۳۸ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

۱-۱۶- سقف مقرر: به شرح مندرج در بند ز ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی؛

۱-۱۷- شورا: شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

۱-۱۸- دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

۱-۱۹- سامانه ساها(سامانه احراز هویت اشخاص): سامانه مستقر در وزارت امور اقتصادی و

دارایی است که از طریق ارتباط با سازمان‌های ذی ربط(سازمان ثبت احوال کشور، سازمان

ثبت اسناد کشور، شرکت پست و سازمان امور مالیاتی)، پاسخ به استعلام موسسات

اعتباری در مورد احراز هویت اشخاص مختلف و نشانی آنها را تسهیل می نماید.

۱-۲۰- سهامدار عمده: به شخصی اطلاق می شود که سهام وی در یک شخص حقوقی، بیش از

حدود مقرر در این دستورالعمل(شخص حقیقی ۵ درصد و شخص حقوقی ۱۰ درصد) است.

ماده ۲- موسسه اعتباری موظف است برای تحقق اهداف این دستورالعمل، سیاست‌ها و رویه‌های

شفافی را - در چارچوب قوانین و مقررات موضوعه - تدوین نموده؛ آنها را سالیانه مورد بازنگری

قرار دهد. این سیاست‌ها و رویه‌ها می‌بایست موارد زیر را در برگیرند:

❖ سیاست پذیرش مشتری؛

❖ رویه‌های شناسایی مشتری؛

❖ نظارت مستمر بر حساب‌ها؛

❖ مدیریت ریسک.

سیاست پذیرش مشتری

ماده ۳ - موسسه اعتباری موظف است برای پذیرش مشتری، معیارهای مشخص و شفافی داشته باشد. در این معیارها می‌بایست موارد ذیل مورد توجه قرار گیرند:

۳-۱) - گشایش هر نوع حساب منوط به شناسایی مشتری، بر اساس اسناد معتبر است.

۳-۲) - موسسه اعتباری موظف است هویت و مشخصات ابرازی از سوی مشتری و نماینده(ولی، وصی، قیم و وکیل) وی را از طریق تطبیق با اسناد معتبر شناسایی و برابر ضوابط مذکور در این دستورالعمل احراز نماید.

۳-۳) - موسسه اعتباری می‌بایست قبل از افتتاح حساب، کنترل‌های لازم را اعمال کند تا اطمینان یابد مشخصات متقاضی افتتاح حساب با مشخصات اشخاصی که افتتاح حساب برای آن‌ها مجاز نیست، انطباق نداشته باشد.

ماده ۴ - موسسه اعتباری موظف است مشتریان (حقیقی، حقوقی) خود را با توجه به ریسکی که احتمال می‌دهد از ناحیه آن‌ها و به واسطه عواملی هم‌چون موقعیت اجتماعی و شغلی، وضعیت مالی، نوع و ماهیت فعالیت حرفه‌ای، پیشینه مشتری، موطن اصلی، حساب‌های مرتبط یا دیگر شاخص‌های موثر (به تشخیص موسسه اعتباری) که متوجه موسسه می‌شود؛ طبقه‌بندی نماید.

ماده ۵ - طبقه‌بندی مذکور در ماده (۴) باید به گونه‌ای انجام شود که دریافت اطلاعات از مشتریان بر اساس طبقه تخصیص داده شده به آن‌ها انجام شود. بدین ترتیب، از مشتریانی که دارای حداقل ریسک می‌باشند، اخذ اطلاعات لازم - در چارچوب مقررات این دستورالعمل - کفایت می‌کند و در خصوص مشتریانی که در طبقات در معرض ریسک بیشتر قرار گرفته‌اند، اطلاعات می‌بایست در سطح گسترده‌تری دریافت شده و در فاصله‌های کمتری به روز شود. میزان دریافت اطلاعات مزبور را بخشنامه‌های داخلی موسسه اعتباری مشخص می‌نماید.

ماده ۶ - موسسه اعتباری موظف به حفظ و نگهداری اطلاعات مشتریان بوده و هم‌چنین لازم است برای پیشگیری از افشا و استفاده غیر مجاز از آن‌ها، تدابیر لازم را اتخاذ نماید.

ماده ۷- به منظور به هنگام نمودن اطلاعات، موسسه اعتباری باید در متن قرارداد منعقد، مشتری را مکلف سازد هرگونه تغییر در اطلاعات ارائه شده خود را با مستندات مربوط و در اسرع وقت، به اطلاع سازمان ثبت احوال برساند.

ماده ۸- موسسه اعتباری موظف است در اسرع وقت نسبت به اجرای مفاد ماده ۱۵ آیین نامه مبنی بر شناسایی مشتریان قبلی، اقدامات لازم را به عمل آورد.

تبصره ۱- آن دسته از مشتریان قبلی که در مرحله تطبیق، مشخصات آن‌ها دارای مغایرت بوده است، موظفند ظرف سه ماه نسبت به رفع مغایرت اقدام نمایند. چنانچه مغایرت مذکور رفع نگردد، واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری موظف است موارد را به واحد اطلاعات مالی ارسال نماید.

تبصره ۲- آن دسته از مشتریان قبلی که متوسط فعالیت آن‌ها در سال مطابق دستورالعمل مربوط که به تصویب شورا خواهد رسید، کم اهمیت باشد، از شمول این ماده مستثنی هستند.

ماده ۹- در صورتی که موسسه اعتباری به دلایلی همچون عدم همکاری مشتری نتواند اطلاعات لازم را برای شناسایی وی به دست آورد و یا مشتری اقدام به ارائه اطلاعات غیرواقعی نماید، موسسه اعتباری باید پس از توضیح مراتب به مشتری، از ارائه خدمات به وی خودداری نماید.

ماده ۱۰- موسسه اعتباری موظف است مشخصات مشتریانی را که مبادرت به اعلام اطلاعات غیر واقعی نموده‌اند، به واحد اطلاعات مالی گزارش کند.

ماده ۱۱- ارائه خدمات پایه به اشخاص زیر توسط موسسه اعتباری ممنوع است و در صورت ارائه این گونه خدمات قبل از ابلاغ این دستورالعمل، موسسه اعتباری موظف به قطع ارتباط با مشتری است:

- اشخاصی که از ارائه اطلاعات یا اسناد مورد نیاز خودداری می کنند؛
- صرافی‌های غیر مجاز؛
- اشخاصی که به حکم مراجع قضایی، حق افتتاح حساب ندارند؛
- اشخاص ایرانی فاقد شناسه یا شماره ملی؛

رویه‌های شناسایی مشتری

ماده ۱۲- شناسایی مشتری بر حسب نوع خدمات مورد تقاضای وی (خدمات غیر پایه، خدمات پایه) به دو نوع شناسایی اولیه و شناسایی کامل تقسیم می شود.

۱۲-۱- شناسایی اولیه:

موسسه اعتباری موظف است هنگام ارائه تمامی خدمات بانکی و اعتباری (اعم از خدمات غیر پایه و خدمات پایه) به مشتری (اعم از مشتری گذری و دائمی) و انجام هرگونه عملیات پولی و مالی (حتی کمتر از سقف مقرر) از جمله انجام هرگونه دریافت و پرداخت، حواله وجه، صدور و پرداخت چک، ارائه تسهیلات، صدور انواع کارت دریافت و پرداخت، صدور ضمانت نامه، خرید و فروش ارز و اوراق گواهی سپرده و اوراق مشارکت، قبول ضمانت و تعهد ضامنان به هر شکل از قبیل امضای سفته، بروات و اعتبارات اسنادی؛ نسبت به شناسایی اولیه مشتری - به شرح مندرج در این دستورالعمل - اقدام کرده و اطلاعات آن را در سیستم‌های اطلاعاتی خود ثبت نماید.

تبصره: پرداخت قبوض دولتی و خدمات شهری کمتر از سقف مقرر، نیازی به شناسایی مشتری ندارد.

۱۲-۱-۱- شناسایی اولیه شخص حقیقی:

❖ اطلاعات مورد نیاز:

نام و نام خانوادگی، شماره ملی، تاریخ تولد، نام پدر، نشانی کامل و کدپستی محل سکونت، شماره تلفن.

❖ موسسه اعتباری موظف است پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری، آن‌ها را با مندرجات اصل

کارت ملی وی تطبیق داده و مراتب را بر روی سند مربوط تایید نماید.

تبصره ۱: موسسه اعتباری موظف است نحوه بازشناسی کارت ملی اصلی از جعلی را طبق بخشنامه شماره ۸۹/۳۲۵۳۲ مورخ ۱۳۸۹/۲/۱۶ بانک مرکزی در خصوص ویژگی‌های کنترلی در روی کارت شناسایی ملی به کلیه کارکنان ذی ربط آموزش داده، مراتب را در سوابق آموزشی آن‌ها ثبت نماید.

تبصره ۲: در مورد محجورین لازم است علاوه بر اطلاعات شخص محجور، اطلاعات مذکور در خصوص ولی و قیم نامبرده نیز دریافت شود.

تبصره ۳: برای محجورین، موسسه اعتباری صرفاً مجاز به افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری و قرض الحسنه پس انداز است. افتتاح حساب جاری، پرداخت وام و تسهیلات، گشایش اعتبار اسنادی، صدور هرگونه ضمانت نامه و دیگر خدمات مشابه به این اشخاص، کماکان ممنوع است.

تبصره ۴: در صورت امکان ارتباط بر خط موسسه اعتباری (به طور مستقیم یا غیر مستقیم) با سازمان ثبت احوال کشور و برخورداری موسسه مذکور از امکان تطبیق مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مندرجات شناسنامه عکسدار یا گواهینامه رانندگی یا گذرنامه معتبر، انجام شناسایی اولیه مشتری بر اساس این مدارک نیز بلامانع است.

تبصره ۵: شناسایی اولیه شخص حقیقی معرفی شده از سوی شخص حقوقی، برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی است.

۱۲-۱-۳- شناسایی اولیه شخص حقوقی

با توجه به اینکه برای دریافت خدمات غیر پایه، اشخاص حقیقی به نمایندگی از اشخاص حقوقی به موسسه اعتباری مراجعه می کنند، شناسایی اولیه این اشخاص نیز برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی است.

۱۲-۱-۴- در صورت وجود ابهام در خصوص اصالت مدارک شناسایی ارائه شده توسط مشتری، متصدیان شناسایی اولیه در موسسه اعتباری موظف هستند با تحقیق از سایر نظام ها و پایگاه های اطلاعاتی، اخذ مدارک معتبر - طبق مقررات این دستورالعمل - و یا استعلام از مراجع ذی ربط قانونی مطلع، نسبت به رفع ابهام و شناسایی مشتری اقدام نمایند. در این موارد، ارائه خدمت تا رفع ابهام متوقف می گردد.

در صورت اطمینان از غیر واقعی بودن مشخصات، موسسه اعتباری موظف است علاوه بر جلوگیری از ادامه خدمات، مراتب را بلافاصله به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

۱۲-۲ - شناسایی کامل:

موسسه اعتباری موظف است هنگام ارایه هر یک از خدمات پایه به مشتری دایمی؛ علاوه بر شناسایی اولیه؛ نسبت به شناسایی کامل و برآورد سطح فعالیت مورد انتظار از وی اقدام نماید.

۱۲-۲-۱ - شناسایی کامل شخص حقیقی:

❖ برای شناسایی کامل شخص حقیقی، موسسه اعتباری موظف است علاوه بر شناسایی اولیه

وی، اطلاعات و مدارک ذیل را - بر حسب مورد- از وی اخذ نماید:

۱- معرفی نامه معتبر با امضای حداقل یک نفر از مشتریان شناخته شده یا اشخاص

مورد اعتماد موسسه اعتباری یا معرفی نامه از یکی از موسسات اعتباری دارای

مجوز از بانک مرکزی، سازمان های دولتی و یا نهادها و کانون های حرفه ای رسمی.

۲- سوابق ارتباط مشتری با هر یک از موسسه های اعتباری دارای مجوز از بانک

مرکزی و استعلام از آن موسسه به منظور تعیین صحت اطلاعات ارائه شده از

سوی مشتری.

۳- جواز کسب معتبر به ویژه در مورد مشاغل غیر مالی.

۴- گواهی اشتغال به کار از اشخاص حقیقی دارای مجوز کسب و یا از اشخاص حقوقی

دارای شناسه ملی.

۵- اطلاعات در مورد نوع، میزان و هدف فعالیت مشتری جهت تعیین سطح گردش

مورد انتظار مشتری در حوزه فعالیت خود.

تبصره ۱: شناسایی کامل شخص حقیقی معرفی شده از سوی شخص حقوقی (اعم از ایرانی)، برابر

ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی است.

۱۲-۲-۲ - شناسایی کامل شخص حقوقی:

❖ شناسایی کامل شخص حقوقی:

❖ برای شناسایی کامل شخص حقوقی ایرانی، موسسه اعتباری موظف است علاوه بر

شناسایی اولیه وی، اطلاعات و مدارک ذیل را - بر حسب مورد- اخذ نماید:

○ نوع، موضوع، ماهیت و میزان فعالیت شخص حقوقی؛

○ اطلاعات مربوط به رتبه بندی شخص حقوقی (از مراجعی نظیر شرکت سنجش اعتبار، رتبه بندی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور و یا سایر مراجع حرفه‌ای)؛
تبصره: در صورت عدم رتبه بندی شرکت، موسسه اعتباری موظف است از طریق بررسی صورت‌های مالی تأیید شده توسط یکی از اعضای جامعه حسابداران رسمی نسبت به تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری اقدام نماید و در صورت عدم الزام شخص حقوقی به انتخاب یکی از اعضای جامعه حسابداران رسمی، آخرین صورت‌های مالی معتبر شخص حقوقی مستقیماً مورد بررسی قرار می‌گیرد.

○ مشخصات فرد یا افرادی که حق برداشت از حساب شخص حقوقی را دارند (شامل نام و نام خانوادگی، شماره ملی، نام پدر، تاریخ تولد، نشانی و کد پستی) و سمت آن‌ها (همراه نمونه امضای مجاز آن‌ها)؛

○ اسامی، مشخصات، نشانی و کد پستی محل سکونت اعضای هیات مدیره، هیات عامل/مدیر عامل، حسابرس (حساب‌رسان) مستقل، بازرس یا بازرسان قانونی و سهام دارانی (شرکایی) که بیش از ۵ درصد سهام (سرمایه) شخص حقوقی را در اختیار دارند. (در مورد سایر اشخاص حقوقی از قبیل سازمان‌های غیر انتفاعی و بنیادها و ...، مشخصات، نشانی و کد پستی موسسین یا هیات امنا و ارکان مشابه آن‌ها)؛

○ محل اصلی فعالیت، نشانی و کد پستی دفتر مرکزی، شماره‌های تلفن و دورنگار آن، اسامی صاحبان امضای مجاز و نمونه امضای آن‌ها و اطلاعات مربوط به نحوه رسمیت داشتن کلیه اسناد مالی و مکاتبات مربوط، مدت و حدود اختیارات هیات مدیره و مدیر عامل و یا ارکان مشابه موسسه در مورد حساب‌ها؛

○ تعهد از مدیران و صاحبان امضاء در شخص حقوقی مبنی بر اینکه آخرین مدارک و اطلاعات مربوط به شخص حقوقی را ارائه داده‌اند و تعهد در مورد اینکه هر نوع تغییر در موارد مذکور را بلافاصله به موسسه اعتباری اطلاع می‌دهند.

تبصره: در مورد موسسات و تشکیلات دولتی و بلدی (موضوع ماده ۵۸۷ قانون تجارت) که به محض ایجاد و بدون احتیاج به ثبت، دارای شخصیت حقوقی می‌شوند؛ اخذ تاریخ و شماره ثبت آن‌ها فاقد

موضوعیت است. در این موارد، صرفاً اخذ شناسه ملی و استعلام از سامانه ساها و یا پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی و حفظ آن در سوابق کفایت می‌کند و نیازی به انجام سایر تکالیف مقرر در مورد شناسایی کامل مشتریان نیست.

۱۲-۲-۳- برای شناسایی کامل مشتری، موسسه اعتباری باید صحت اطلاعات ارائه شده (از جمله شماره ملی، شناسه ملی و غیره) را حسب مورد از پایگاه‌های اطلاعاتی ذی ربط استعلام کند. فرد استعلام کننده باید زمان اخذ تأییدیه از پایگاه‌های مذکور را به همراه مشخصات خود در اسناد یاد شده گواهی نماید.

تبصره: صحت اطلاعات ارائه شده را حسب مورد می‌توان از پایگاه‌های اطلاعاتی ذیل استعلام نمود:

○ اشخاص حقیقی: پایگاه شماره ملی اشخاص حقیقی؛

○ اشخاص حقوقی: پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی؛

○ نشانی: شرکت پست؛

○ کد اقتصادی: سازمان امور مالیاتی؛

(موارد فوق را می‌توان از سامانه ساها استعلام نمود).

○ کد اصناف: وزارت بازرگانی؛

○ ایران کد: وزارت بازرگانی؛

○ پایگاه روزنامه رسمی کشور.

۱۲-۲-۴- در شناسایی کامل شخص حقیقی، مشخصات اعلام شده از سوی وی باید توسط دارنده امضای مجاز در موسسه اعتباری با اصل مدارک معتبر تطبیق داده شده و پس از تایید و درج عبارت «تصویر برابر اصل است» بر روی آن‌ها توسط وی، در سوابق مشتری نگه داری شود.

۱۲-۲-۵- در صورتی که وکیل، وصی، قیم و یا ولی به نمایندگی از طرف شخص یا اشخاص دیگری متقاضی دریافت خدمات باشد، لازم است موسسه اعتباری علاوه بر شناسایی اصیل نسبت به شناسایی هویت نماینده شخص (اشخاص) و مستندسازی مدارک وی نیز مطابق با مفاد این مقررات اقدام نماید.

۱۲-۲-۶- مستند سازی نشانی مشتری در شناسایی اولیه، از طریق تطبیق کد پستی اعلامی از سوی مشتری با کد پستی ظهر کارت ملی وی انجام می شود. برای مستند سازی نشانی مشتری در شناسایی کامل، لازم است کد پستی اعلامی از سوی مشتری با اطلاعات پایگاه کد پستی کشور تطبیق داده شود (دسترسی به این پایگاه از طریق سامانه ساها امکان پذیر است).

۱۲-۲-۷- در صورتی که مشتری، دارای شماره منحصر به فردی در موسسه اعتباری باشد که بر اساس آن، شماره حساب‌های متفاوتی ایجاد می شود، نیازی به شناسایی کامل وی برای هر حساب نیست.

۱۲-۲-۸- در صورتی که سهامداران عمده شخص حقوقی، جزو اشخاصی (حقیقی، حقوقی) باشند که برای موسسه اعتباری شناخته شده نباشند، لازم است شناسایی مشتریان نسبت به سهامداران عمده آن‌ها نیز اعمال شود. در هر صورت عملیات شخص حقوقی باید تحت مراقبت ویژه قرار گیرد (برابر ضوابط مذکور در دستورالعمل مراقبت از اشخاص مظنون).

۱۲-۲-۹- در خصوص آن گروه از خدمات که در چارچوب قوانین و مقررات خاص مستلزم دریافت اطلاعات و مدارک دیگری نیز باشند، موسسه اعتباری می‌بایست علاوه بر رعایت ضوابط مندرج در این دستورالعمل، برای شناسایی مشتری، مقررات ذی ربط را نیز اعمال نماید.

۱۲-۲-۱۰- موسسه اعتباری باید در مورد اشخاصی که وکالت کلی برای انجام کلیه امور شخص حقیقی یا حقوقی دارند، ضمن شناسایی کامل وکیل و اصیل (به شرح مندرج در این دستورالعمل)، مراتب را به بانک مرکزی و واحد اطلاعات مالی گزارش کنند.

۱۲-۲-۱۱- موسسه اعتباری باید اطلاعات اخذ شده از مشتری را با مندرجات مذکور در مدارک شناسایی معتبر تطبیق داده و از صحت آن‌ها اطمینان حاصل نماید. مدارک شناسایی معتبر عبارتند از:

❖ برای اشخاص حقیقی:

○ کارت ملی؛

○ شناسنامه (صرفاً برای اشخاص زیر ۱۵ سال)؛

○ شناسنامه یا گواهی نامه رانندگی یا گذرنامه (در صورت امکان ارتباط موسسه اعتباری و تعیین صحت اطلاعات آن‌ها با اطلاعات موجود در سامانه ساها).

تبصره: در مورد مجبورین لازم است علاوه بر مدارک فوق، سند رسمی دال بر تایید سمت ولی، قیم و وصی نیز دریافت شود.

❖ برای اشخاص حقوقی:

○ اصل یا تصویر گواهی نامه ثبت شرکت، شرکت نامه؛

○ اظهار نامه ثبت شرکت یا اساسنامه (با توجه به وضعیت شرکت)؛

○ مصوبه هیات مدیره مبنی بر افتتاح حساب (به نام شرکت) و معرفی صاحبان امضای مجاز؛

○ تعهدنامه اشخاص حقوقی مذکور مبنی بر اعلام هر نوع تغییر - بلافاصله پس از وقوع - که در شرکت نامه یا اساسنامه و یا بر اساس تصمیمات هیات مدیره در خصوص افتتاح حساب و معرفی صاحبان امضای مجاز ایجاد می شود.

۱۲-۲-۱۲- چنانچه مشتری مدارک شناسایی مذکور در مواد فوق را ارائه ننماید و یا ظن به انجام فعالیت‌های پولشویی یا سایر جرایم مرتبط وجود داشته باشد، موسسات اعتباری باید از ارائه خدمت به وی خودداری کرده، مراتب را به واحد اطلاعات مالی گزارش نمایند.

تبصره: موسسات اعتباری می‌توانند در دستورالعمل‌های داخلی خود مدارک دیگری را که اطلاعات مذکور (به ویژه اطلاعات مورد نیاز در تعیین سطح مورد انتظار فعالیت مشتری) را به صورت مطمئن تامین نماید، مورد قبول قرار دهند. موسسات اعتباری می‌توانند در دستورالعمل‌های داخلی، میزان شناسایی را با رعایت اطمینان به تامین اطلاعات مورد نیاز، با توجه به نوع و ماهیت و سطح فعالیت مورد انتظار مشتری تنظیم نمایند.

ماده ۱۳- ارائه خدمات پایه به صورت الکترونیکی و بدون شناسایی کامل مشتری و انجام هرگونه تراکنش مالی الکترونیکی غیرقابل ردیابی یا بی نام و ارائه تسهیلات مربوط ممنوع است.

ماده ۱۴- موسسه اعتباری، به هنگام ارائه خدمات پایه به مشاغل غیرمالی باید ضمن دریافت مدارک مربوط به شناسایی کامل، تعهدات لازم در خصوص اجرای قانون و مقررات مبارزه با پولشویی را از آن‌ها اخذ نماید. در صورت خودداری مشاغل غیرمالی از ارائه این تعهد و یا خودداری از عمل به تعهدات، موسسه اعتباری باید از ارائه خدمت به آن‌ها خودداری نماید.

ماده ۱۵- موسسه اعتباری موظف است هنگام ارائه خدمات به اشخاصی که اسامی و مشخصات آن‌ها از طریق بانک مرکزی به آن‌ها اعلام می‌شود، دقت و نظارت بیشتری را به عمل آورند و عملکرد مالی آن‌ها را به طور مداوم، زیر نظر داشته باشند.

تبصره: موسسه اعتباری موظف است در مورد اشخاص زیر، دقت و مراقبت ویژه به عمل آورد:

- افراد و موسساتی که نام آن‌ها در فهرست جرایم تروریستی یا مرتبط با پولشویی قرار دارد و نام آن‌ها از سوی بانک مرکزی به موسسه اعتباری اعلام می‌شود؛
- اصنافی که فاقد کد اصناف هستند.

ماده ۱۶- موسسه اعتباری باید هنگام ارائه خدمات پایه به مشتری، آن‌ها را متعهد نماید که:
الف- اطلاعات مورد درخواست موسسه اعتباری را که در این دستورالعمل مشخص شده است، ارائه کرده، مقررات مربوط به مبارزه با پولشویی را رعایت نمایند.

ب- اجازه استفاده اشخاص دیگر از خدمات پایه دریافتی را ندهند و در صورت اقدام، موضوع را بلافاصله به موسسه اعتباری اطلاع دهند. نمایندگی قانونی به شرط درج مشخصات نماینده یا وکیل و شناسایی اولیه و ثبت مشخصات وی شامل این بند نمی‌باشد.

تبصره: تعهدات فوق باید به طور صریح و دقیق، برای مشتری بیان شود. در صورت عدم پذیرش این تعهدات از سوی مشتری و یا عدم رعایت آن‌ها توسط وی، لازم است ارائه خدمات به مشتری متوقف شود.

ماده ۱۷- موسسه اعتباری موظف است در تمامی فرم‌های مورد استفاده، محل مناسب برای درج یکی از شماره‌های شناسایی معتبر (حسب مورد شماره ملی و شناسه ملی) و کد پستی را پیش‌بینی نماید و این مشخصات به طور کامل و دقیق دریافت و تطبیق داده شود.

ماده ۱۸- موسسه اعتباری موظف است در تمامی نرم افزارها، بانکها و سیستم‌های اطلاعاتی که عملیات پولی و مالی در آنها ثبت می‌شود، محل لازم برای درج یکی از شماره‌های معتبر (حسب مورد شماره ملی و شناسه ملی) و کد پستی را پیش‌بینی نموده و امکان جستجو بر اساس شماره‌های مذکور در نرم‌افزارها را فراهم نماید.

ماده ۱۹- در صورتی که موسسه اعتباری مشخصات درج شده اشخاص و اماکن ثبت شده در سیستم‌های اطلاعاتی خود را با پایگاه‌های اطلاعاتی ذی ربط تطبیق نداده باشد لازم است مشخصات مذکور را حداکثر ظرف مدت ۱ ماه پس از ارائه خدمات پایه به مشتری، به پایگاه‌های مذکور ارسال کرده، صحت آنها را کنترل نماید.

ماده ۲۰- موسسه اعتباری موظف است اطلاعاتی را که قبلاً با پایگاه‌های ذی ربط تطبیق داده است هر ۳ ماه یک بار به روز نماید. در صورتی که محرز شود شخص حقیقی طی این مدت فوت شده لیکن مراتب به موسسه اعتباری اعلام نشده باشد لازم است حساب وی بلافاصله مسدود شود و در صورتی که پس از فوت وی، تراکنش یا معامله بالاتر از سقف مقرر انجام شده باشد، مراتب به بانک مرکزی و واحد اطلاعات مالی گزارش شود.

ماده ۲۱- موسسات اعتباری ارائه دهنده خدمات پایه موظفند به طور مداوم و مخصوصاً در موارد زیر اطلاعات مربوط به شناسایی کامل مشتری را به روز نمایند:

الف- در زمانی که بر اساس شواهد و قراین احتمال آن وجود داشته باشد که وضعیت مشتری تغییرات عمده‌ای پیدا نموده است.

ب- در صورتی که موسسه اعتباری بر اساس شواهد و قراین احتمال دهد مشتری در جریان عملیات پولشویی و یا تامین مالی تروریسم قرار گرفته است.

ماده ۲۲- به منظور مستند سازی اطلاعات مشتریان، لازم است پس از استعلام اطلاعات مربوط به آنها از مراجع ذی ربط و اطمینان از صحت اطلاعات؛ تصویر این اسناد توسط صاحب امضای مجاز در موسسه اعتباری برابر اصل شود.

ماده ۲۳- شش ماه پس از ابلاغ این دستورالعمل، لازم است کد پستی محل اقامتگاه قانونی مشتری دائمی با اطلاعات مندرج در پایگاه ذی ربط (ثبت احوال و یا ثبت اسناد) همخوانی

داشته باشد. در مورد مشتریان گذری، موسسه اعتباری موظف به تطبیق کدپستی مندرج بر روی کارت ملی با اطلاعات ابراز شده از سوی مشتری است.

ماده ۲۴- ارائه خدمات به مشتریان به منزله تأیید انجام رویه شناسایی مشتری توسط کارکنان ذی ربط در موسسه اعتباری است و مسئولیت وجود هرگونه نقص در این زمینه - در چارچوب این دستورالعمل - متوجه آنها است.

ماده ۲۵- موسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت ۳ ماه از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل، کلیه حساب‌های فاقد شماره یا شناسه ملی را مسدود نماید. به محض ارائه شماره یا شناسه ملی، از حساب‌های مزبور رفع انسداد می‌شود.

نظارت مستمر بر حساب‌ها

ماده ۲۶- موسسه اعتباری می‌بایست سیستم جامعی از مدیریت اطلاعات را ایجاد نماید و ترتیبی اتخاذ کند که اطلاعات مربوط به مشتریان در این سیستم گردآوری و پردازش شده؛ در اختیار واحدهای ذی‌ربط قرار گیرد.

ماده ۲۷- به منظور کنترل موثر ریسک‌های ناشی از عدم شناسایی کافی مشتری، لازم است حساب وی - متناسب با طبقه تخصیص داده شده - تحت نظارت قرار گیرد.

ماده ۲۸- در مورد حساب‌های در معرض ریسک بیشتر، موسسه اعتباری موظف است سیستمی ایجاد کند که حساب‌های یاد شده به طور ادواری نیز تحت پایش قرار گیرند.

ماده ۲۹- موسسات اعتباری موظفند فهرست خلاصه اطلاعات دریافت کنندگان خدمات پایه را در رابطه با موضوع مبارزه با پولشویی و در صورت اعلام واحد اطلاعات مالی به نحوی که واحد مذکور مشخص می‌سازد، در پایان هر ماه در اختیار آن واحد قرار دهد.

تبصره: خلاصه اطلاعات یاد شده باید شامل نام و نام خانوادگی، شماره ملی و تاریخ ارائه خدمات پایه در مورد اشخاص حقیقی و در مورد اشخاص حقوقی، نام و شناسه ملی یا کد اقتصادی باشد. سایر موارد مورد نیاز پس از تصویب شورا به موسسات اعتباری اعلام خواهد شد.

مدیریت ریسک

ماده ۳۰- هیات مدیره، مدیریت ارشد و یا رده سازمانی معادل آن در موسسه اعتباری می‌بایست از وجود برنامه‌های موثر شناسایی مشتریان و پیاده‌سازی آن‌ها از طریق ایجاد رویه‌های مناسب اطمینان حاصل کند. این برنامه‌ها باید امکان نظارت موثر مدیریت بر سیستم‌ها، کنترل‌ها، تفکیک وظایف و آموزش کارکنان رافراهم آورند. مسئولیت نهایی تصمیمات اخذ شده در این خصوص بر عهده هیات مدیره یا ارکان معادل آن در موسسه اعتباری است.

ماده ۳۱- مسئولیت اجرای سیاست‌ها و رویه‌های هیات مدیره و مدیریت ارشد و یا رده سازمانی معادل آن‌ها در موسسه اعتباری (در خصوص شناسایی مشتریان و ایجاد سامانه‌های اطلاعاتی مربوط) بر عهده واحد مبارزه با پولشویی آن موسسه است. واحد مذکور باید اجرای سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان را در شعب و تمامی سطوح موسسه اعتباری مورد بررسی قرار داده، هر گونه انحراف را به همراه پیشنهادهای اصلاحی به هیات مدیره و مدیریت ارشد موسسه اعتباری گزارش کند.

ماده ۳۲- موسسه اعتباری می‌بایست در مورد شیوه شناسایی مشتریان، برنامه‌هایی آموزشی برای کارکنان خود تدارک ببیند. برنامه‌های آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شوند که کارکنان به شناخت کافی و منطقی نسبت به ضرورت، اهمیت و نحوه اجرای سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان دست یابند. برنامه‌های مذکور باید به طور مستمر (به خصوص در مورد کارکنان جدید) ادامه یابد تا اطمینان حاصل شود کارکنان ذی ربط آموزش‌های لازم را در این خصوص دیده‌اند. موسسه اعتباری موظف است سوابق آموزشی مربوط را در پرونده کارکنانی که آموزش دیده‌اند، درج نماید.

ماده ۳۳- موسسه اعتباری موظف است هر شش ماه یکبار، اطلاعات مربوط به فعال بودن مشتری را مورد ارزیابی مجدد قرار دهد. همچنین بنا به درخواست مشتری و یا در صورت ایجاد تغییر عمده در وضعیت مشتری، موسسه اعتباری موظف است مشتری را به طور مجدد مورد شناسایی کامل قرار دهد.

نگهداری سوابق مشتریان و معاملات آنها

ماده ۳۴- هیات مدیره موسسه اعتباری می بایست اطمینان حاصل کند که برای نگهداری و پردازش مناسب اطلاعات، تدابیر لازم اندیشیده شده و سیستم‌های توانمند در موسسه استقرار یافته‌اند به گونه‌ای که در مواقع ضروری، سیستم‌های مذکور بتوانند اطلاعات مورد نظر مراجع ذی‌ربط را حداکثر ظرف مدت ۱ روز کاری، با سهولت و در چارچوب قوانین و مقررات مربوط؛ در اختیار آنها قرار دهد.

ماده ۳۵- شیوه نگهداری اسناد و مدارک در موسسات اعتباری برابر آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۳/۲۵ شورای پول و اعتبار (موضوع بخشنامه شماره ۸۹/۸۰۲۲۳ مورخ ۱۳۸۹/۴/۱۵ بانک مرکزی و اصلاحات پس از آن) است.

در سوابقی که از تراکنش‌های مالی حفظ می‌شود، باید نوع تراکنش، مبلغ و نوع ارز، تاریخ انجام تراکنش و طرفین تراکنش، شماره حساب‌هایی که تراکنش از طریق آنها انجام شده است و مشخصات صاحب/صاحبان حساب درج شوند.

گستره شمول دستورالعمل

ماده ۳۶- این دستورالعمل علاوه بر موسسات اعتباری، برای تمامی شعب و نمایندگی بانک‌ها و موسسات اعتباری خارجی در کشور، موسسات اعتباری واقع در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی، نیز لازم الاجرا می‌باشد.

زمان اجرا

ماده ۳۷- زمان اجرای این دستورالعمل یک ماه پس از ابلاغ آن از سوی بانک مرکزی است. در مدت مذکور موسسات اعتباری موظفند ضمن اطلاع رسانی به مشتریان، امکانات و تسهیلات

لازم برای اجرای این دستورالعمل را به گونه ای فراهم نمایند که اجرای آن، حتی الامکان موجب اخلال در امور مشتریان نشود.

این دستورالعمل در ۳۷ ماده و ۱۸ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به تصویب رسید.